

۱۴۲۷۹۸۸  
۹۵-۶۱۳

# جرم‌شناسی عمومی

دکتر غلامرضا محمدرئیس

چاپ  
۱۳۹۵

|                       |                                      |
|-----------------------|--------------------------------------|
| سرشناسه               | : محمدنسل، غلامرضا، ۱۳۴۵ -           |
| عنوان و نام پدیدآور   | : جرم‌شناسی عمومی / غلامرضا محمدنسل. |
| مشخصات نشر            | : تهران: دادگستر، ۱۳۹۵.              |
| مشخصات ظاهری          | : ۳۸۴ ص.                             |
| شابک                  | : ۸-۰۸۰-۲۸۲-۹۷۸۶۰۰: ۲۵۰۰۰۰ ریال      |
| وضعیت فهرست‌نویسی     | : فیا                                |
| یادداشت               | : کتابنامه                           |
| موضوع                 | : جرم‌شناسی                          |
| موضوع                 | : Criminology                        |
| موضوع                 | : جرم‌شناسی - ایران                  |
| موضوع                 | : Criminology - Iran                 |
| رده‌بندی کنگره        | : ۱۳۹۵ ۳۲۳/ف۶۰۲۶ HV                  |
| رده‌بندی دیویی        | : ۳۶۴                                |
| شماره ثبت‌ایشناسی ملی | : ۴۳۲۳۵۹۷                            |

### جرم‌شناسی عمومی

دکتر غلامرضا محمدنسل

ناشر: انتشارات دادگستر

چاپ اول: پاییز ۱۳۹۵

شماره: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۲۵۰۰۰ تومان

شابک: ۸-۰۸۰-۲۸۲-۹۷۸۶۰۰

همه‌ی حقوق چاپ و نشر این اثر برای نشر دادگستر محفوظ است. تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه، از جمله: فتوکپی، الکترونیکی، ضبط و ذخیره در سیستم‌های بازیابی و پخش بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است. این اثر تحت حمایت «قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» قرار دارد.

دفتر مرکزی انتشارات: تهران، میدان حضرت ولی عصر (عج)، بلوار کشاورز،

ابتدای خیابان فلسطین، کوچه شهید ذاکری، بن بست سوم، پلاک ۶

تلفن ۸۸۹۰۴۴۶۵ - ۸۸۹۰۵۴۶۰ فکس ۸۸۹۱۰۳۳۳

کدپستی: ۱۴۱۶۷۵۳۶۸۱

آدرس سایت: [www.dadgostarpub.ir](http://www.dadgostarpub.ir)

## فهرست مطالب

|    |                                              |
|----|----------------------------------------------|
| ۲۱ | ..... مقدمه                                  |
|    | فصل اول - تعاریف و کلیات                     |
| ۲۳ | ..... مبحث اول - تعریف جرم شناسی             |
| ۲۳ | ..... گفتار اول - جرم شناسی - تعریف          |
| ۲۳ | ..... الف - علم به مفهوم علوم تجربی          |
| ۲۴ | ..... ب - علم به مفهوم کلی - نشر             |
| ۲۴ | ..... گفتار دوم - مطالعه                     |
| ۲۵ | ..... الف - مطالعه پژوهکار                   |
| ۲۵ | ..... ب - مطالعه علل پژوهکاری                |
| ۲۵ | ..... پ - مطالعه واکنش به جرم                |
| ۲۵ | ..... ت - مطالعه پژوه دیده                   |
| ۲۶ | ..... ث - مطالعه سیاست جنایی                 |
| ۲۶ | ..... مبحث دوم - قلمرو جرم شناسی             |
| ۲۶ | ..... گفتار اول - جرم شناسی و حقوق جزا       |
| ۲۷ | ..... گفتار دوم - جرم شناسی و حقوق کیفری     |
| ۲۸ | ..... گفتار سوم - جرم شناسی و حقوق مجازات    |
| ۲۹ | ..... الف - نظر جرم شناسان مستقل از حقوق جزا |
| ۲۹ | ..... ب - نظر جرم شناسان تابع حقوق جزا       |
| ۲۹ | ..... پ - ضوابط مطالعه انحراف در جرم شناسی   |
| ۳۱ | ..... مبحث سوم - اهداف جرم شناسی             |
| ۳۱ | ..... گفتار اول - اهداف جرم شناسی            |

|    |                                                                                                                             |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۳۲ | الف - شناخت همه جانبه پدیده مجرمانه                                                                                         |
| ۳۲ | ب - شناخت دقیق پاسخ به جرم                                                                                                  |
| ۳۲ | گفتار دوم - الف - د - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض |
| ۳۲ | الف - مهار جرم                                                                                                              |
| ۳۳ | ب - کاهش جرم                                                                                                                |
| ۳۳ | پ - پیشگیری از جرم                                                                                                          |
| ۳۵ | مبحث چهارم - پیشینه تحول جرم شناسی                                                                                          |
| ۳۵ | گفتار اول - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۳۶ | گفتار دوم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۳۷ | گفتار سوم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۳۷ | گفتار چهارم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                           |
| ۳۸ | مبحث پنجم - شاخه های جرم شناسی                                                                                              |
| ۳۸ | گفتار اول - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۳۹ | گفتار دوم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۴۰ | گفتار سوم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                             |
| ۴۰ | الف - جرم شناسی کلان                                                                                                        |
| ۴۰ | ب - جرم شناسی خرد                                                                                                           |
| ۴۱ | گفتار چهارم - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض                                           |
| ۴۱ | الف - جرم شناسی بالینی                                                                                                      |
| ۴۳ | ب - جرم شناسی پیشگیری                                                                                                       |
| ۴۴ | پ - جرم شناسی حقوقی                                                                                                         |

## فصل دوم - ابزارها و روش های تحقیق در جرم شناسی

|    |                                                                                 |
|----|---------------------------------------------------------------------------------|
| ۴۷ | مبحث اول - ابزارهای تحقیق در جرم شناسی                                          |
| ۴۷ | گفتار اول - الف - ب - ج - د - ه - ز - ح - ط - ظ - ث - ذ - ر - ز - س - ش - ص - ض |
| ۴۸ | الف - اصول آمار جنایی                                                           |
| ۵۰ | ب - نرخ جرم و انواع آن                                                          |
| ۵۲ | پ - نرخ سیاه جرم و دلایل پیدایش آن                                              |

|         |                                                                            |
|---------|----------------------------------------------------------------------------|
| ۵۵..... | ت - روش های برآورد نرخ واقعی جرم                                           |
| ۵۶..... | روش اول: پیمایش بزهکاری                                                    |
| ۵۷..... | روش دوم: پیمایش بزه دیدگی                                                  |
| ۵۸..... | روش سوم: مصاحبه با محکومان                                                 |
| ۵۸..... | گفتار دوم - مصاحبه                                                         |
| ۵۹..... | الف - ویژگیهای مصاحبه                                                      |
| ۶۰..... | ب - انواع مصاحبه                                                           |
| ۶۱..... | ت - کاربردهای مصاحبه                                                       |
| ۶۲..... | گفتار سوم - پرسشنامه                                                       |
| ۶۲..... | الف - انواع پرسشنامه                                                       |
| ۶۳..... | ب - توزیع پرسشنامه                                                         |
| ۶۳..... | پ - اجزای پرسشنامه                                                         |
| ۶۵..... | گفتار چهارم - نمونه گیری                                                   |
| ۶۵..... | الف - مزایای نمونه گیری                                                    |
| ۶۷..... | ب - شرایط نمونه گیری صحیح                                                  |
| ۶۸..... | مبحث دوم - روشهای تحقیق در جرم شناسی                                       |
| ۶۸..... | گفتار اول - مشاهده                                                         |
| ۶۸..... | الف - اهداف مشاهده                                                         |
| ۶۹..... | ب - انواع مشاهده                                                           |
| ۷۱..... | گفتار دوم - مطالعه موردی                                                   |
| ۷۱..... | الف - اهداف مطالعه موردی                                                   |
| ۷۲..... | ب - نکات مهم در مورد مطالعه موردی                                          |
| ۷۴..... | ج - مطالعات کتابخانه ای                                                    |
| ۷۴..... | الف - آرشیو پلیس                                                           |
| ۷۵..... | ب - آرشیو دادگستری                                                         |
| ۷۶..... | پ - پرونده های سازمان زندانها و مراکز نظارت بر تعلیق مراقبتی و آزادی مشروط |
| ۷۶..... | ت - آرشیو بیمارستان ها و پزشکی قانونی                                      |
| ۷۷..... | ث - دفتر یادداشت یا رایانه ای شخصی                                         |

- ج - اسناد ادارات و مراکز صنفی ..... ۷۸
- گفتار چهارم - استدلال و تجزیه و تحلیل ..... ۷۸
- الف - فرق استدلال و تبیین ..... ۷۸
- ب - انواع استدلال ..... ۷۹

### فصل سوم - ابزارهای توسعه جرم‌شناسی

- مبحث اول - کاربرد تحقیقات علمی در توسعه جرم‌شناسی ..... ۸۳
- گفتار اول - تعریف و مفهوم تحقیق علمی ..... ۸۳
- گفتار دوم - انواع تحقیق علمی در جرم‌شناسی ..... ۸۴
- الف - دسته‌بندی تحقیقات جرم‌شناختی از نظر سطح تحقیق ..... ۸۴
- ب - دسته‌بندی تحقیقات جرم‌شناختی از نظر هدف تحقیق ..... ۸۵
- پ - دسته‌بندی تحقیقات جرم‌شناختی از نظر روش تحقیق ..... ۸۷
- گفتار سوم - کاربرد نخستین علمی در توسعه جرم‌شناسی ..... ۸۹
- الف - کنفرانس جرم‌شناختی ..... ۸۹
- ب - سمینار جرم‌شناختی ..... ۹۰
- پ - بزرگداشت علمای جرم‌شناسی ..... ۹۱
- ث - کنگره جرم‌شناسی ..... ۹۲
- ث - سمپوزیوم جرم‌شناسی ..... ۹۲
- ج - سخنرانی جرم‌شناختی ..... ۹۲
- چ - کارگاه علمی جرم‌شناختی ..... ۹۳
- گفتار چهارم - کاربرد مطالعات تطبیقی در توسعه جرم‌شناسی ..... ۹۳
- الف - مفهوم مطالعه تطبیقی ..... ۹۳
- مراحل انجام مطالعات تطبیقی در جرم‌شناسی ..... ۹۵
۱. شناسایی حوزه‌های مشابه و قابل مقایسه ..... ۹۵
  ۲. شناخت منطق و ضوابط و جهات تطبیق ..... ۹۵
  ۳. آگاهی از همسانی‌ها و ناهمسانی‌ها ..... ۹۵
  ۴. فهم نقاط قوت و ضعف جوامع مورد مطالعه و تبیین نظری آن ..... ۹۶
  ۵. نقد یافته‌های تحقیق و ارائه الگوی تلفیقی مناسب ..... ۹۶
- ت - کاربرد اتاق‌های فکر در توسعه جرم‌شناسی ..... ۹۷

|     |                                                                                 |
|-----|---------------------------------------------------------------------------------|
| ۹۷  | (۱) خرد جمعی                                                                    |
| ۹۷  | (۲) تضارب آراء                                                                  |
| ۹۷  | (۳) تلفیق علم و تجربه                                                           |
| ۹۸  | (۴) ساختار غیر سلسله‌مراتبی                                                     |
| ۹۸  | کارکردهای اصلی اتاق‌های فکر در حوزه جرم‌شناسی                                   |
| ۹۸  | (۱) آینده‌نگری به جرم                                                           |
| ۹۸  | (۲) برآورد و شناخت مسئله جرم                                                    |
| ۹۹  | (۳) بررسی و تبیین علل وقوع پدیده مجرمانه                                        |
| ۹۹  | (۴) ارائه راهکار برای مهار مشکل جرم و ناامنی                                    |
| ۱۰۰ | (۵) ارزیابی سیاست جنایی موجود و نقد و بررسی آن                                  |
| ۱۰۰ | (۶) ارائه راه‌های جدید برای برخورد با مسئله جرم                                 |
| ۱۰۰ | ث - کاربرد آینده‌پژوهی در توسعه جرم‌شناسی                                       |
| ۱۰۱ | اهمیت آینده‌پژوهی                                                               |
| ۱۰۲ | ضرورت آینده‌پژوهی در حوزه پیشگیری از جرم                                        |
| ۱۰۲ | روش‌های مورد استفاده در آینده‌پژوهی جرم‌شناسی                                   |
| ۱۰۳ | (۱) دیده‌بانی آینده جرم و پدیده مجرمانه (Crime Horizon Scanning)                |
| ۱۰۳ | (۲) روش دلفی (Delphi)                                                           |
|     | (۳) تجزیه و تحلیل روند جرم و معضلات اجتماعی (Crime Trends Analysis)             |
| ۱۰۴ | (۴) تجزیه و تحلیل پیشران‌های جرم (Crime Drivers Analysis)                       |
| ۱۰۵ | (۵) سناریوپردازی جرم (Crime Scenario Making)                                    |
| ۱۰۵ | (۶) چشم اندازسازی جرم (Crime Visioning)                                         |
| ۱۰۵ | (۷) تهیه نقشه راه مهار جرم (Crime Control Road mapping)                         |
| ۱۰۶ | (۸) پس‌نگری جرم (Crime Back Casting)                                            |
| ۱۰۶ | (۹) مدل‌سازی جرم (Crime Modelling)                                              |
| ۱۰۶ | (۱۰) شبیه‌سازی جرم (Crime Gaming & Simulation)                                  |
|     | (۱۱) ترکیب روش‌های مختلف آینده‌پژوهی (Complex Methods of Crime Futuer Studying) |
| ۱۰۷ | ج - کاربرد تحلیل محتوا در توسعه جرم‌شناسی                                       |

فصل چهارم - انسان و جرم

- الف - ویژگی‌های مثبت انسان ..... ۱۱۵
- ب - ویژگی‌های منفی انسان ..... ۱۱۵
- مبحث اول - اراده و نقش آن در بزهکاری ..... ۱۱۶
- گفتار اول - معنی لغوی و مفهوم اصطلاحی اراده ..... ۱۱۷
- الف - فرق میان میل و اراده ..... ۱۱۸
- ب - فرق میان اراده و تصمیم ..... ۱۱۹
- گفتار دوم - ویژگیهای اراده ..... ۱۱۹
- الف - آزادی اراده ..... ۱۲۱
- ب - موانع اراده ..... ۱۲۲
- گفتار سوم - تفاوت دیدگاه‌های حقوق جزا و جرم‌شناسی در مورد جرم ناشی از بی‌ارادگی ..... ۱۲۳
- گفتار چهارم - دیدگاه‌های جرم‌شناسان در مورد مرتکبین فاقد اراده ..... ۱۲۴
- نتیجه بحث ..... ۱۲۶
- مبحث دوم - اختیار و نقش آن در بزهکاری ..... ۱۲۷
- گفتار اول - معنا و مفهوم اختیار ..... ۱۲۷
- الف - دیدگاه‌های جرم‌شناسان در مورد جبر یا اختیار بزهکار ..... ۱۲۸
- ب - جبر و اختیار مجرم با توجه به دیدگاه برخورد علامه جعفری ..... ۱۳۰
- گفتار دوم - زمان بروز اختیار ..... ۱۳۱
- گفتار سوم - اجزای اختیار ..... ۱۳۲
- گفتار چهارم - اهمیت بحث اختیار در جرم‌شناسی ..... ۱۳۳
- مبحث سوم - انگیزه و نقش آن در بزهکاری ..... ۱۳۳
- گفتار اول - معنا و مفهوم انگیزه ..... ۱۳۳
- گفتار دوم - انواع انگیزه ..... ۱۳۵
- (۱) انگیزه‌های جسمانی - انگیزه‌های روانی ..... ۱۳۵
- (۲) انگیزه‌های غریزی - انگیزه‌های اکتسابی ..... ۱۳۵
- (۳) انگیزه‌های اولیه - انگیزه‌های ثانویه ..... ۱۳۶
- (۴) انگیزه‌های درونی - انگیزه‌های بیرونی ..... ۱۳۶
- (۵) انگیزه‌های فردی - انگیزه‌های اجتماعی ..... ۱۳۶

|          |                                                   |
|----------|---------------------------------------------------|
| ۱۳۷..... | (۶) انگیزه‌های ساده - انگیزه‌های پیچیده           |
| ۱۳۷..... | (۷) انگیزه‌های هوشیارانه - انگیزه‌های ناهوشیارانه |
| ۱۳۹..... | گفتار سوم - اختلالات انگیزه                       |
| ۱۳۹..... | گفتار چهارم - تعارض انگیزه‌ها                     |
| ۱۳۹..... | (۱) تعارض مثبت - مثبت                             |
| ۱۴۰..... | (۲) تعارض منفی - منفی                             |
| ۱۴۰..... | (۳) تعارض مثبت - منفی                             |
| ۱۴۰..... | مبحث چهارم - سن و بزهکاری                         |
| ۱۴۰..... | گفتار اول - مفهوم سن و تأثیر آن بر بزهکاری        |
| ۱۴۱..... | گفتار دوم - علی‌رایی تأثیر سن بر بزهکاری          |
| ۱۴۲..... | ۱- سن و انگیزه                                    |
| ۱۴۲..... | ۲- سن و نیازها                                    |
| ۱۴۲..... | ۳- سن و توان جسمی                                 |
| ۱۴۲..... | ۴- سن و توان عقلانی                               |
| ۱۴۳..... | ۵- سن و مهارت ارتکاب جرم                          |
| ۱۴۳..... | ۶- سن و توانایی هنجارشکنی                         |
| ۱۴۳..... | ۷- سن و حرفه‌گزینی جرم                            |
| ۱۴۴..... | نتیجه بحث                                         |
| ۱۴۴..... | مبحث پنجم - جنسیت و بزهکاری                       |
| ۱۴۵..... | گفتار اول - تأثیر جنسیت بر نرخ جرم                |
| ۱۴۵..... | (۱) تفاوت در نیروی جسمی                           |
| ۱۴۵..... | (۲) تفاوت در ویژگی‌های روانی                      |
| ۱۴۶..... | (۳) تفاوت در نیازها انگیزه‌های محرک جرم           |
| ۱۴۶..... | (۴) تفاوت در نقش‌های اجتماعی                      |
| ۱۴۶..... | (۵) تفاوت در دسترسی به فرصت‌های جرم               |
| ۱۴۷..... | (۶) تفاوت در عوامل خطر و عوامل حمایت در برابر جرم |
| ۱۴۷..... | (۷) تفاوت در رقم سیاه بزهکاری                     |
| ۱۴۷..... | گفتار دوم - تأثیر جنسیت بر نوع جرم                |

|          |                                                              |
|----------|--------------------------------------------------------------|
| ۱۴۸..... | (۱) جرائم دارای طبع مردانه.....                              |
| ۱۴۸..... | (۲) جرائم دارای طبع زنانه.....                               |
| ۱۴۸..... | (۳) جرائم خشی.....                                           |
| ۱۴۸..... | نتیجه‌گیری.....                                              |
| ۱۴۹..... | مبحث ششم - شخصیت و بزهکاری.....                              |
| ۱۴۹..... | گفتار اول - تعریف و مفهوم شخصیت.....                         |
| ۱۵۱..... | گفتار دوم - طبقه‌بندی شخصیت.....                             |
| ۱۵۵..... | گفتار سوم - اختلالات شخصیتی.....                             |
| ۱۵۶..... | الف - اختلال شخصیت پارانویید.....                            |
| ۱۵۷..... | ب - اختلال شخصیت اسکیزوئید.....                              |
| ۱۵۸..... | پ - اختلال شخصیت اسکیزوتایپ.....                             |
| ۱۵۸..... | ت - اختلال شخصیت وسواسی - جبری.....                          |
| ۱۶۰..... | ث - اختلال شخصیت زیسگر.....                                  |
|          | فصل پنجم - جامعه و جرم.....                                  |
| ۱۶۳..... | مبحث اول - معنا و مفهوم لغوی و اصطلاحی جامعه.....            |
| ۱۶۳..... | گفتار اول - مفهوم و تعریف جامعه.....                         |
| ۱۶۵..... | الف - ماهیت جامعه.....                                       |
| ۱۶۶..... | ب - منشأ زندگی انسان در جامعه.....                           |
| ۱۶۷..... | پ - ویژگی‌های جامعه.....                                     |
| ۱۶۸..... | ت - کارکردهای جامعه انسانی.....                              |
| ۱۷۰..... | ث - انواع جامعه.....                                         |
| ۱۷۲..... | گفتار دوم - جامعه و جرم.....                                 |
| ۱۷۲..... | الف - تفاوت جامعه و اجتماع.....                              |
| ۱۷۲..... | ب - رویکردهای موجود در زمینه رابطه بین جامعه و جرم.....      |
| ۱۷۳..... | پ - گونه‌شناسی نظریه‌های مرتبط با رابطه بین جامعه و جرم..... |
| ۱۷۳..... | مبحث دوم - نظریه‌های اجتماعی جرم.....                        |
| ۱۷۴..... | گفتار اول - نظریه فشار ساختاری.....                          |

|                                            |     |
|--------------------------------------------|-----|
| الف - تاریخچه و محتوای نظریه فشار ساختاری  | ۱۷۵ |
| ب - نکات مهم نظریه فشار ساختاری            | ۱۷۵ |
| پ - نقد نظریه تضاد ساختاری                 | ۱۷۸ |
| گفتار دوم - نظریه آشفتگی اجتماعی           | ۱۷۸ |
| الف - تاریخچه و مفهوم نظریه آشفتگی اجتماعی | ۱۷۹ |
| ب - نکات مهم نظریه آشفتگی اجتماعی          | ۱۷۹ |
| پ - نقد نظریه آشفتگی اجتماعی               | ۱۸۱ |
| گفتار سوم - نظریه یادگیری اجتماعی          | ۱۸۲ |
| الف - تاریخچه و مفهوم این نظریه            | ۱۸۲ |
| ب - نکات مهم نظریه یادگیری اجتماعی         | ۱۸۳ |
| پ - نقد نظریه یادگیری اجتماعی              | ۱۸۶ |
| گفتار چهارم - نظریه کنترل اجتماعی          | ۱۸۷ |
| الف - مفهوم و تاریخچه نظریه کنترل اجتماعی  | ۱۸۷ |
| ب - نکات مهم نظریه کنترل اجتماعی           | ۱۸۸ |
| پ - نقد نظریه کنترل اجتماعی                | ۱۹۳ |
| گفتار پنجم - نظریه بی‌هنجاری               | ۱۹۴ |
| الف - مفهوم و تاریخچه نظریه بی‌هنجاری      | ۱۹۵ |
| ب - نکات مهم نظریه بی‌هنجاری               | ۱۹۵ |
| پ - نقد نظریه بی‌هنجاری                    | ۱۹۸ |
| گفتار ششم - نظریه کنش متقابل اجتماعی       | ۱۹۸ |
| الف - مفهوم و تاریخچه نظریه                | ۱۹۹ |
| ب - نکات مهم نظریه                         | ۱۹۹ |
| پ - نقد و بررسی نظریه                      | ۲۰۲ |
| گفتار هفتم - نظریه برچسب‌زنی               | ۲۰۳ |
| الف - مفهوم و تاریخچه نظریه برچسب‌زنی      | ۲۰۳ |
| ب - نکات مهم نظریه برچسب‌زنی               | ۲۰۵ |
| پ - نقد نظریه برچسب‌زنی                    | ۲۰۷ |

## فصل ششم - اقتصاد و جرم

- مبحث اول - معنای لغوی و اصطلاحی اقتصاد..... ۲۰۹
- گفتار اول - معنی لغوی اقتصاد..... ۲۰۹
- گفتار دوم - مفهوم اصطلاحی اقتصاد..... ۲۱۰
- مبحث دوم - نظامهای اقتصادی رایج در جهان..... ۲۱۰
- گفتار اول - رویکرد سرمایه‌داری (کاپیتالیسم)..... ۲۱۰
- الف - اصول نظام سرمایه‌داری..... ۲۱۱
- ب - انواع نظام سرمایه‌داری..... ۲۱۲
- پ - آینده نظام سرمایه‌داری..... ۲۱۳
- ت - علت ادامه حیات نظام سرمایه‌داری..... ۲۱۴
- ث - انتقادات وارد شده بر نظام سرمایه‌داری..... ۲۱۵
- گفتار دوم - نظام اقتصادی سوسیالیسم..... ۲۱۸
- الف - معنا و مفهوم سوسیالیسم..... ۲۱۸
- ب - انواع سوسیالیسم..... ۲۱۹
- گفتار سوم - نظامهای اقتصادی مختلط..... ۲۲۰
- الف - تعریف و مفهوم اقتصاد مختلط..... ۲۲۰
- ب - ویژگیهای نظام مختلط..... ۲۲۱
- پ - رویکردهای موجود در زمینه اقتصاد مختلط..... ۲۲۱
- مبحث سوم - تاثیر بحرانهای مالی بر جرم..... ۲۲۳
- گفتار اول - نتایج مطالعه آماری سازمان ملل..... ۲۲۶
- گفتار دوم - دشواریهای بررسی تاثیر بحرانهای اقتصادی بر جرم..... ۲۲۷
- گفتار سوم - برخی اظهارنظرهای جرم‌شناسی در مورد رابطه بین تغییرات اقتصادی و جرم..... ۲۲۹
- دیدگاه اول - تاثیر انتخاب اویاما بر کاهش نرخ بزهکاری..... ۲۳۲
- دیدگاه دوم - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر اشتغال..... ۲۳۴
- دیدگاه سوم - افزایش جرم نشانه اعتراض به اوضاع اقتصادی..... ۲۳۶
- مبحث چهارم - گونه‌شناسی ارتباط بین اقتصاد و جرم..... ۲۳۷
- گفتار اول - اقتصاد به عنوان آماج جرم..... ۲۳۷
- الف - مصادیق جرایم اقتصادی..... ۲۳۷

|                                                                               |     |
|-------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ب - تفاوت «جرایم اقتصادی» و «جرایم علیه اموال و مفاسد مالی»                   | ۲۳۸ |
| گفتار دوم - اقتصاد به عنوان عامل جرم                                          | ۲۳۹ |
| الف - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر استعداد مجرمیت یا ظرفیت بزهکاری | ۲۴۰ |
| ب - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر آمادگی برای بزهکاری               | ۲۴۰ |
| پ - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر تسهیلات ارتکاب جرم                | ۲۴۰ |
| ت - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر آماج جرم                          | ۲۴۱ |
| ث - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر عوامل مشوق جرم                    | ۲۴۱ |
| ج - تاثیر اقتصاد بر جرم از طریق تاثیر آن بر غیبت پیشگیران از جرم              | ۲۴۲ |
| گفتار سوم - اقتصاد جرم                                                        | ۲۴۲ |

### فصل هفتم - فرهنگ و جرم

|                                                   |     |
|---------------------------------------------------|-----|
| مبحث اول - معنا و مفهوم فرهنگ و اصطلاحی فرهنگ     | ۲۴۵ |
| گفتار اول - معنای لغوی فرهنگ                      | ۲۴۵ |
| گفتار دوم - مفهوم و تعریف اصطلاحی فرهنگ           | ۲۴۵ |
| الف - تعاریف ارائه شده توسط مردم شناسان           | ۲۴۶ |
| ب - تعاریف ارائه شده توسط جامعه شناسان            | ۲۴۷ |
| پ - مفهوم فرهنگ از دید اندیشمندان معاصر ایران     | ۲۴۸ |
| (۱) غیرمادی بودن اجزای فرهنگ                      | ۲۴۸ |
| (۲) تطابق اجزای فرهنگ با غرایز انسان              | ۲۴۸ |
| (۳) انسجام درونی اجزای فرهنگ                      | ۲۴۸ |
| (۴) خاص بودن فرهنگ                                | ۲۴۹ |
| (۵) روح وارگی فرهنگ نسبت به جامعه                 | ۲۴۹ |
| (۶) اثرگذاری فرهنگ بر کنشگری انسانها              | ۲۴۹ |
| (۷) عارض شدن فرهنگ بر انسان به مثابه هویت اکتسابی | ۲۵۰ |
| ت - جمع بندی و ارائه تعریف منتخب                  | ۲۵۱ |
| (۱) مرووری بر کاستی ها و ناراستی های تعاریف فرهنگ | ۲۵۲ |
| (۲) ارائه تعریف منتخب                             | ۲۵۴ |
| مبحث دوم - رابطه بین فرهنگ و جرم                  | ۲۵۷ |

- گفتار اول - مفهوم جرم‌شناسی فرهنگی..... ۲۵۸
- گفتار دوم - گونه‌شناسی نظریات فرهنگی جرم..... ۲۵۹
- مبحث سوم - بررسی برخی از نظریات فرهنگی جرم..... ۲۶۰
- گفتار اول - نظریه تضاد فرهنگی..... ۲۶۰
- الف - تاریخچه و محتوای نظریه..... ۲۶۰
- ب - نکات مهم نظریه تعارض فرهنگی..... ۲۶۱
- پ - نقد نظریه تعارض فرهنگی..... ۲۶۳
- گفتار دوم - نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۶۴
- الف - تاریخچه و محتوای نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۶۴
- ب - نکات مهم نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۶۵
- پ - نقد نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۶۶
- گفتار سوم - نظریه خرد فرهنگ بزهکاری..... ۲۶۷
- الف - تاریخچه و محتوای نظریه خرد فرهنگ بزهکاری..... ۲۶۷
- ب - نکات مهم نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۶۸
- پ - نقد نظریه انتقال فرهنگی..... ۲۷۰

### فصل هشتم - سازمان یافتگی و جرم

- مبحث اول - تعریف و مفهوم سازمان..... ۲۷۱
- گفتار اول - تعریف سازمان..... ۲۷۱
- گفتار دوم - ساختار سازمان..... ۲۷۳
- گفتار سوم - تعریف و مفهوم سازمان یافتگی..... ۲۷۴
- (۱) جامعیت یا یکپارچگی..... ۲۷۴
- (۲) پیچیدگی (ترکیب، نظم منطقی)..... ۲۷۴
- (۳) ترتیب، رده بندی (سلسله مراتب)..... ۲۷۵
- مبحث دوم - ویژگیهای جرائم سازمان یافته..... ۲۷۶
- گفتار اول - ویژگیهای مرتبط با مرتکبین..... ۲۷۷
- گفتار دوم - تعاریف متمرکز بر سلسله مراتب درون گروهی..... ۲۸۴
- گفتار سوم - تعاریف بی توجه به وجود سلسله مراتب درون گروهی..... ۲۸۵

|          |                                                              |
|----------|--------------------------------------------------------------|
| ۲۹۲..... | مبحث سوم - رویکردهای موجود در زمینه تعیین جرائم سازمان یافته |
| ۲۹۳..... | گفتار اول - رویکرد تعیین ضابطه کلی                           |
| ۲۹۳..... | گفتار دوم - رویکرد احصای جرائم                               |
| ۲۹۳..... | گفتار سوم - رویکرد تلفیقی                                    |

### فصل نهم - مهاجرت و جرم

|          |                                                                   |
|----------|-------------------------------------------------------------------|
| ۲۹۷..... | مبحث اول - تعریف و انواع مهاجرت                                   |
| ۲۹۷..... | گفتار اول - تعریف و مفهوم مهاجرت                                  |
| ۲۹۷..... | گفتار دوم - انواع مهاجرت                                          |
| ۲۹۹..... | مبحث دوم - تاثیر مهاجرت بر جرم                                    |
| ۲۹۹..... | گفتار اول - بررسی دلبسته تاثیر مهاجرت بر افزایش نرخ جرم           |
| ۳۰۰..... | گفتار دوم - بررسی دلبسته انکار وجود رابطه مستقیم بین مهاجرت و جرم |
| ۳۰۱..... | گفتار سوم - خصوصیات مشترک مهاجرت‌های جرم‌زا                       |
| ۳۰۳..... | گفتار چهارم - مهاجرت‌های خشن نسبت به جرم                          |
| ۳۰۴..... | گفتار پنجم - تاثیر مهاجرت بر جوامع مبدأ                           |
| ۳۰۵..... | گفتار ششم - بررسی ویژگی‌های مهاجرت در جرم‌زایی                    |

### فصل دهم - فرصت و جرم

|          |                                                           |
|----------|-----------------------------------------------------------|
| ۳۰۷..... | مبحث اول - معنا و مفهوم فرصت                              |
| ۳۰۷..... | گفتار اول - معنای لغوی و اصطلاحی فرصت                     |
| ۳۰۷..... | الف - معنای لغوی فرصت                                     |
| ۳۰۸..... | ب - مفهوم اصطلاحی فرصت                                    |
| ۳۰۸..... | گفتار دوم - بررسی رابطه بین موقعیت و فرصت                 |
| ۳۱۱..... | مبحث دوم - اصول حاکم بر رابطه بین فرصت و جرم              |
| ۳۱۱..... | اصل اول - فرصت‌ها در ایجاد تمام جرائم نقش ایفا می‌کنند    |
| ۳۱۳..... | اصل دوم - فرصت‌های جرم بسیار خاص هستند                    |
| ۳۱۴..... | اصل سوم - فرصت‌های ارتکاب تقارن زمانی و مکانی دارند       |
| ۳۱۵..... | اصل چهارم - فرصت‌های جرم به فعالیت‌های روزمره بستگی دارند |

- اصل پنجم - یک جرم، فرصت برای جرم دیگر ایجاد می‌کند. ۳۱۶.....
- اصل ششم - برخی آماج، فرصت‌های وسوسه‌انگیز بیشتری را تولید می‌کنند. ۳۱۶.....
- اصل هفتم - تغییرات اجتماعی و فنی، فرصت‌های جدید جرم را تولید می‌کنند. ۳۱۸.....
- اصل هشتم - جرم می‌تواند از طریق کاهش فرصت‌های ارتکاب، پیشگیری شود. ۳۲۱.....
- اصل نهم - کاهش فرصت‌ها معمولاً موجب جابجایی جرم نمی‌شود. ۳۲۲.....
- اصل دهم - کاهش متمرکز فرصت می‌تواند کاهش گسترده‌تری را در جرم موجب شود. ۳۲۶.....
- مبحث دوم - نظریه‌های مبتنی بر فرصت ۳۲۹.....
- گفتار اول - نظریه فعالیت روزمره ۳۲۹.....
- الف - مفهوم و تاریخچه نظریه ۳۲۹.....
- ب - نکات مهم نظریه ۳۲۹.....
- پ - نقاط قوت و ضعف نظریه ۳۳۱.....
- گفتار دوم - نظریه الگویی جرم ۳۳۲.....
- الف - مفهوم و تاریخچه نظریه ۳۳۲.....
- ب - نکات مهم نظریه ۳۳۳.....
- پ - نقاط قوت و ضعف نظریه ۳۳۴.....
- گفتار سوم - نظریه گزینش عقلانی ۳۳۵.....
- الف - مفهوم و تاریخچه نظریه ۳۳۵.....
- ب - نکات مهم این نظریه ۳۳۵.....
- پ - نقاط قوت و ضعف این نظریه ۳۳۶.....

#### فصل یازدهم - زمان و مکان و جرم

- مبحث اول - ارتباط بین زمان و جرم ۳۳۹.....
- گفتار اول - نقش زمان بر رفتار افراد ۳۴۰.....
- الف - دیدگاه تأثیر مستقیم زمان بر جرم ۳۴۱.....
- ب - دیدگاه تأثیر غیرمستقیم زمان بر جرم ۳۴۱.....
- گفتار دوم - نظریه ساعات اوج جرم ۳۴۲.....
- الف - تاریخچه و مفهوم نظریه ۳۴۲.....
- ب - نکات مهم نظریه ۳۴۵.....

|          |                                                             |
|----------|-------------------------------------------------------------|
| ۳۴۶..... | ب - نقد نظریه                                               |
| ۳۴۶..... | مبحث دوم - ارتباط بین مکان و جرم                            |
| ۳۴۷..... | گفتار اول - نقش محیط فیزیکی بر رفتار افراد                  |
| ۳۴۸..... | گفتار دوم - پیشینه مطالعات مرتبط با رابطه جرم و مکان        |
| ۳۴۹..... | گفتار سوم - بررسی مفهوم و کارکرد قرارگاه رفتاری             |
| ۳۵۱..... | مبحث سوم - نظریه‌های مکانی جرم                              |
| ۳۵۱..... | گفتار اول - نظریه نقاط پر جرم                               |
| ۳۵۱..... | الف - تاریخچه و مفهوم این نظریه                             |
| ۳۵۲..... | ب - نکات مهم نظریه                                          |
| ۳۵۳..... | پ - نقاط ضعف و قوت این نظریه                                |
| ۳۵۴..... | گفتار دوم - نظریه فضای قابل قاع                             |
| ۳۵۴..... | الف - تاریخچه و مفهوم نظریه                                 |
| ۳۵۴..... | ب - نکات مهم نظریه                                          |
| ۳۵۴..... | پ - نقاط قوت و ضعف نظریه                                    |
| ۳۵۵..... | گفتار سوم - نظریه پنجره‌های شکسته                           |
| ۳۵۵..... | الف - تاریخچه و مفهوم نظریه                                 |
| ۳۵۶..... | ب - نکات مهم نظریه                                          |
| ۳۵۷..... | پ - نقاط و قوت نظریه                                        |
| ۳۵۷..... | گفتار چهارم - نظریه چیدمان فضا                              |
| ۳۵۷..... | الف - تاریخچه و مفهوم نظریه                                 |
| ۳۵۸..... | ب - نکات مهم نظریه                                          |
| ۳۵۸..... | نقاط قوت و ضعف نظریه                                        |
| ۳۵۹..... | گفتار پنجم - نظریه شهرگرایی نوین                            |
| ۳۵۹..... | الف - تاریخچه و مفهوم نظریه                                 |
| ۳۵۹..... | ب - نکات مهم نظریه                                          |
| ۳۶۱..... | مبحث چهارم - گرایش به رویکرد مطالعه مشترک زمانی - مکانی جرم |
| ۳۶۱..... | گفتار اول - مفهوم توزیع زمانی - مکانی جرم                   |
| ۳۶۲..... | گفتار دوم - تاریخچه تجزیه و تحلیل مکان - زمانی جرم          |

- الف - مقالات مرتبط با تنظیمات سطح خرد مکانی - زمانی جرم ..... ۳۶۴
- ب - مقالات مرتبط با درک جرم در زمان و مکان ..... ۳۶۷
- گفتار سوم - تکنیکهای مطالعه الگوهای زمانی - مکانی جرم ..... ۳۶۹
- تکنیک اول - تحلیل الگوهای تکرار بره‌دیدگی یک آماج یا آماج نزدیک آن ..... ۳۷۰
- تکنیک دوم - استفاده از علم آمار و احتمالات ..... ۳۷۰
- تکنیک سوم - تحلیل الگوهای تکرار بره‌دیدگی آماج نزدیک بر اساس نوع جرم ..... ۳۷۱
- تکنیک چهارم - استفاده از الگوی جرائم سریالی ..... ۳۷۱
- فهرست منابع و مآخذ ..... ۳۷۳

www.ketab.ir

جرم‌شناسی از علمی است که رشد و توسعه آن می‌تواند زمینه‌ساز رشد و تعالی حقوق کیفری و سیاست جنایی در هر کشور باشد. درک مفاهیم و موضوعات این علم برای دانشجویان رشته‌های حقوق و جامعه‌شناسی و همچنین برای قضات و وکلا و مشاوران حقوقی ضرورت زیادی دارد. درواقع به نظر نگارنده حقوق کیفری بدون جرم‌شناسی به آدم کور و کوری می‌ماند که از درک صحیح پیرامون خود عاجز است و چاره‌ای جز زمین‌گیر شدن و برخورد و اعلان و روزمره با مسئله جرم و ناهنجاری در جامعه ندارد.

نگارنده که خود از فارغ‌التحصیلان حقوق کیفری و جرم‌شناسی است و سال‌ها به تدریس این رشته در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری اشتغال داشته است جای خالی کتاب‌های درسی و آموزشی در رشته این رشته علمی را به‌خوبی احساس کرده است. هرچند که اساتید پیش‌کسوت تلاش زیادی در زمینه تألیف یا ترجمه متون جرم‌شناسی متحمل شده‌اند و همواره جای تقدیر و تشکر از زحمات فراوان آنان وجود دارد، لیکن به نظر می‌رسد که هنوز جای کار زیادی در این زمینه وجود دارد و متون موجود نیاز به اصلاح و به‌روزرآوری دارند.

نگارنده در تهیه این اثر تلاش کرده است که فارغ از الگوی پیشینیان و با سبک جدیدی به ارائه مطالب جرم‌شناسی بپردازد شاید که این کار ساده‌تر شدن یادگیری دانشجویان مبتدی علاقه‌مند به مطالعه و شناخت این علم کمک نماید و ادعا ندارم که کار حاضر کاملاً منطبق با الگوی ایرانی - اسلامی تهیه شده است. می‌کن تلاش شده است که تا حد امکان از نظرات صاحب‌نظران ایرانی در تبیین موارد و موضوعات بهره‌برداری شود و به ذکر نظریات اندیشمندان معاصر غربی اکتفا نشود.

برخلاف کتاب‌های رایج جرم‌شناختی که نوعاً مبتنی بر نظریات تبیین جرم و مکاتب جرم‌شناختی و علوم مطالعه جرم سازمان‌دهی شده‌اند، تلاش کرده‌ام که عناوین موضوعات بر اساس تقسیم‌بندی متغیرهای اصلی مرتبط با جرم باشد. بر این اساس این کتاب در یازده فصل ساماندهی شده است و به ترتیب موضوعات تعریف و قلمرو جرم‌شناسی، روش‌های

تحقیق در جرم‌شناسی، ابزارهای توسعه جرم‌شناسی، انسان و جرم، جامعه و جرم، اقتصاد و جرم، فرهنگ و جرم، سازمان‌یافتگی و جرم، مهاجرت و جرم، فرصت و جرم و بالاخره زمان و مکان و جرم عناوین فصل‌های اول تا یازدهم این کتاب را تشکیل می‌دهد.

اکنون بعد از دو سال و نیم کار مداوم خوشحالم که می‌توانم اثر حاضر را به حضور جامعه حقوقی کشور تقدیم کنم. از کلیه اساتید و دوستان بزرگواری که حامی و مشوق من بودند و بخصوص از همسر و فرزندانم که با بردباری و تلاش مضاعف موجب فرائد و آسودگی خاطر من در پرداختن به امر تحقیق و تألیف را فراهم می‌آوردند کمال شکر را دارم. از آنجا که چند سالی است رویه‌ام تقدیم هر یک از آثار به یکی از اساتید بوده است علی‌هذا اثر حاضر را نیز به رسم ادب به استاد فرهیخته‌ام جناب آقای دکتر محمد آقایی تقدیم می‌کنم.

از آنجا که طبعاً کار حاضر خالی از عیب و منقصت نیست بنابراین از دوستان و خوانندگان محترم استدعا دارم که به دلسوزی و کرامت ایرادات و معایب کار را به عنوان بهترین هدیه به این جانب بذا و بخشش کنند تا در چاپ‌های بعدی مورد اصلاح قرار گیرد. خدایا چنان کن برانجام کار، تو خشنود باشی و ما رستگار.

دکتر غلامرضا محمدنسل

تیرماه ۱۳۹۵ - مهرشهر کرج